

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ИЗЛАЗИ:
сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишње 1 фор.; за Србију 2½ дин.
Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

НАРИЦАЊЕ ЗА МАТЕРОМ.

— По словачкој народној песми. —

Нроб је скрио добру нану...
Неизмерна жалост гони,
Приморава јадно чедо,
Да по вас дан сузе рони.

Мајка му се изненадно
Разболела, па умрла...
Плаче, кука и јауче
Из свег срца, славуј-грла

Шта је теби, љубованче,
Шта те тако боли, дира,
Кад матери ни у прној
Хладној земљи не даш мира?

Бингула, 1889.

О, пусти ју, тамна рако,
Да јој кажем: како ми је,
Да јој ово тужио срце
Осећаје, јад излије!

Кад јој почнем љуте ране,
Чемер-боле казивати,
Та и сама земља ће се
Од терета заплакати!...

Љубичица давно свела,
Нестало јој цветне круне.
Од то доба већ година, —
Од тада ми мајка труне!

Ив. М. Поповић.

КРАЉИЦА НАТАЛИЈА.

Шре 14 дана, а то је 17. септембра
о. г., у недељу после подне, равно
у 4 сата приспела је у Србију Кра-
љица Наталија. Ова узвишена вла-
дарка, ова примерна мати, честита
жена, племенита Српкиња стала је опет
ногом на оно свето земљиште, које више
себе љуби, а са ког ју је пре две године
дана несретна брачна размирица потисла
и у свет одагнала.

Народ је дочекао своју мученицу-кра-
љицу, своју љубљену матер, а по особ,
Српкиње своју најдостојнију представни-
цу и највишу заштитницу на најсвечанији
начин, те је тим у неколико ублажио бол
неправедно прогоњење, недостојно пони-
жење краљице-матере.

Овако ванредно леп, овако сјајан и
одушевљен дочек, каквог у Србији, по

казивању очевидаца, није још нигда било,
збрисао је с образа српског онај срам,
који су за часак непријатељи народни
нанели и ублажио је у млогом тешки бол
овој ојађеној и племенитој души.

Народ је очевидно хтео и чинио све,
како да се одужи своме увређеном о-
сећају, а уједно и да поврати душевно
спокојство и срећу својој љубимици, али,
како нам се види, покрај најбоље своје
воље, није могао да успе у том. Краљица
је, истина, спокојнија, јер се осетила о-
кружена својим милим народом, ал као
мати није задовољена и умирена; њено
је материнско срце још празно. Одушев-
љени усклици радости народне нису мо-
гли да испуне у срцу ону празнину, коју
је несретни Висбаден оставио пре годину
дана. Срце је материно јако рањено и

може га излечити само блиски задах љубљеног сина. За тим она највише тежи, за тим гине, па је за то и прегорела све хладне савете, да још чека, и полетила је пре 14 дана преко високих гора, преко дубоких мора, своме сину, својој нади и својој срећи у загрљај.

Ал судба не дозвољава овој најузвишенијој матери ни оно, нашто има права и најпростија мати у Србији, а то је, да сме загрлити своје јединче. Судба гони баш ову краљеву матер, да до дна испије своју горку чашу мучења; она ево, за 14 дана приклињања и мољакања није нашла душу, да с' одзове души!

Оваког примера материнског мучеништва ретко је наћи у светској повесници. Знамо само за један сличан пример повеснички, кад се оно краљици француској Марији Антонети одузело јединче краљевих Дофен; ал то су биле ванредне прилике, које су занешен и збуњен народ одвеле на тај грех; ал овде су сасвим противне прилике, којима је судба валда наумила, да онај стогодишњи грех француског народа искали на Србу. У мислима, да је Србин својом петстогодишњом патњом више и боље очеличен за сваку несрећу!

Бадава, види се и на овој судби краљице Наталије, како је наш век још доста далеко заостао од праве културе и како је још сувише рано, да га можемо крстити просвећеним и напредним веком, јер колико се год нашти наше доба, да пружи сваком друштвеном члану, без разлике положаја и стања, што достојније биће на земљи и да идеја правде, коју је још грчки мудрац Аристотело истакао као највишу врлину, овлада свима умовима и срцима, ипак се, ето показује и на највишем месту друштвеног положаја, да ова идеја још није завладала друштвом и да су и на највишој висини друштвеној још једнако умови људски завијени у маглу себичних страсти и предрасуда, те не може правда да извије главу своју и да засветли у пуној благодети нашем друштву; а док ова врлина не рашири светлост своју подједнако над свима члановима друштвеног поретка, донде не може

бити овде на земљи ни мира, ни задовољства, ни среће.

Наши су дани исвојевали толико, да се у свима просвећеним земљама изједначили сталежи друштвени пред законом а остало им је да изједначе и доведу у бољи склад правних одношаја још читаву половину друштвену — женскиње; оне живе још једнако у потчињеном одношају. Женскиње, које тако исто и канда и више заслуга имају за друштво и човечанство и у чијим рукама поглавито почива срећа и напредак друштва и народа, немају ни на највишем положају онолико права, колико мушка страна; њима се, ето, као и код краљице Наталије, не да да суделују ни у судби детета, коме су оне живот дале, кога су оне однеговале и којима човечанство, после Бога, има највише да благодари за своје биће; оне, сироте, немају, као што видимо, ни толико права, да се наслађују животом, ког су оне подигле. Па зар није то варваризам друштвени, кад се наше мајке друштвеним законима лишавају уживања оног плода, ког су оне највећом муком, многим страховањем, истрајним триљењем и највећим пожртвовањем однеговале?

Срећа је још, што се ни само друштво не осврће баш много на те украсе, којима је само своју правду обукло. Помислите само, шта би било од нашег друштва, кад би се од једанпут сва деца изнад 7. године, као што закони прописују, одузела од матера и родитеља па поверила странцу и мушким, да наставе васпитање!? Нестало би на брзо у друштву нашем оне љубави, оне сношљивости, оданости и оног пожртвовања, којим се тако дичи и поноси наше данашње доба. А збрисао би се с чела људског за кратко време и онај тип божански којим је задахнут род људски од преблаготворца још у зачетку своје и ми би се ближили све више животињским одношајима.

Песталоци, отац данашње модерне педагогије каже на једном месту: „Ја се сам питам, како сам дошао дотле, да вољем људе, да им верујем, да им благодарим, да им се покоравам? Како се утврдили у мени осећаји на којима почива човечност (љубав ближњему) благодарност

и поверење и како су постале способности, којима се ствара послушност у мојој природи? И ја налазим, да је то све потекло поглавито из одношаја, који постају између нерасудног детета и његове матере.“

Кад све ово расудимо, онда доста јасно видимо, како је млади краљ српски па и сама Србија дошла у неприлику са брачне размице родитеља краљевих, јер је краљ на путу, да се лиши најлепше детинске насладе, да напусти мило, слатко и топло материно крило, које би га слатко подсећало на материнску љубав кроз сав век а Србија је на путу опет да добије управитеља, који неће имати онолико ми-

лоште, онолико љубави и пожртвовања, колико се то очекује од краља који ће за коју годину да понесе судбу целог народа и целе државе, која је тек у зачетку свог развитка и коју очекују тако важни задатци!

Ми сву наду полагамо на здраво расуђење народних посланика, који се данас скупљају у Београду да реше међу другим и ово важно питање, од кога зависи велики део будућности народне. Њихово родољубље казаће им пут а срце ће им тумачити, како ће га решити у корист бољег васпитања краљевог и лепше будућност народне.

СЛИКЕ О ВАСПИТАЊУ.

НАПИСАО ДР. В. ХАУФЕ, ПРЕВЕО Ј. КЊЕЖЕВИЋ.

IV.

колски живот се није ни у једној земљи тако развијао брзо, као у Немачкој. Велики филозофи, славни педагози, чувени песници, многи вештаци — ти сви данас утичу јако на јавне школе. На све стране провејава дух напретка, знања: науке и вештине.

Дете још у кући родитељској добије прву тежњу за знањем. Већина изображених родитеља примером и поуком поучавају своју децу: на једној страни отац поучава сина, а на другој мати ћерку.

Истина, да ће се наћи што и за кућење, као н. пр. Енглезу ће пасти у очи, што није дословна чистоћа у кући и врту; Француз ће замерити непотпуности друштвеног живота; Италијанац ће замерити, што је кућевно изображење педантно, укочено и озбиљно.

Но зато нас теши, кад погледамо, како се Немица као мати брижно стара и све ће жртвовати за добро свога детета и задовољство свога мужа; кад погледамо како жена каквог званичника од јутра до мрака ради у кујни, башти, дворишту, како се мучи све за своје дете, ако је мушко, па хоће да иде на науке, ако је женско, да буде потпора и рука помоћи својој матери

Тежња за науком и знањем продрла је све слојеве народа и сви су тог уверења:

да знање даје изображење, а да школа изображава и подиже човека.

Наука је већма продрла, али по изображење духа и срца, ово још није доста, треба да је изображење духа и срца пут науци. Што ово последње није ухватило сталног корена, што изображење није самостално, смета много и разноврсност у изображавању. Тако у једној породици ћеш наћи мајку, деду, тетку и друге. Ови дете на свој начин васпитавају, а од свега отме маха зло. Нема дакле јединственог изображења, на му то шкоди његовом душевном развитку. Тако исто ћеш наћи како жене и девојке проводе време у беспосличарењу или каковом плетиву, које ће да буде дар нпр. за имен-дан, рођендан и т. д. Ти женски радови немају материјалну вредност, због њих се губи често и здравље, а сметају изображавању. Зато би боље било, да се те ствари замену библиотеком, а пословање са читањем.

Питање о женском образовању није још решено, организације и уређења око решења тог питања су још само предмет разговора. Основ женског изображења, који је започет још у родитељској кући и у школи, уједно служи и за даљи душевни напредак и због тог се многе одају на слушање виших завода, које са највећом збиљом слушају и са потпуним успехом сврше, а особито се у знањима

одликују више, него у вештинама: као у музици и цртању.

Сувише велики материјал у наукама допринео је, да је млађи свет сувише пригрлио теорију знања и вештина, а праксу је сасвим напустио.

Истина, да су страни елементи осудили у доста великој мери, али у Немачкој влада још доста јаки морал. Породице су јаке, чланови њени су сложни, а то су породице, које живе патријархално — истина да има филистерски породица —, које су слика правог породичког живота и јака сила у земљи.

Немачка је једна од најпросвећенијих држава и кад се дубље посматра, видиће се да је свако изображење плод онога земљишта, на којем су живили и које су засадили најславнији педагози.

V.

Са зеленог острва Британије не иде нам на сусрет јужни живот и слога, већ северна озбиљност и себичност. Свака породица има своју кућу, коју онкољава дивна башта, која је и пољана за рад, где се искупе многобројни породични чланови. Од памти-века је Енглезу кућа и башта мета и средиште живота. Код њих важи пословица: „Тица има своје гњездо, а ја сам својој драгој спремио стан.“ Ова је изрека норма живота и за то се у Енглеској и множи број имућних бракова.

Географска усамљеност и одвојеност прешла је у крв сваког Енглеза не само према иноземцу, већ и један према другом. Енглезу је његова кућа све и сва. Но ипак су дошли до увиђавности, да и они своју децу изображавају. Породички живот је слика, да јој нема равне. Око огњишта, на ком тиња пламен, седи дете, а отац или мати га поучавају или му причају. Тако поступање са дететом, то је често основ лепих врлина и морала. Ни у једној земљи није дете потпуно изображено у самој породици као у Енглеској, а знамо, да је то најглавнија чињеница детињег изображења.

Што се тиче школе, у Енглеској не стоји баш најбоље, јер је тек 1839 год. заведена обвезна настава, а и сама влада

није марила за школу све до половине овог столећа, шта више сматрала је необразовање народно као своју бољу будућност. Милионима фунти стерлинга служили су као сретство за спољашњу мисију, а никако за народ и његову просвету. Тек год. 1839 дала је влада 30,000 ф. стерл. на народну просвету, год. 1849—125,000 ф. ст., а год. 1859 пак 700,000 ф. ст., а прошле године је дала држава преко 60 милиона на нар. школе.

Но цео дух образовања Енглеског је конзервативан. Географска усамљеност је узрок и многим рђавим странама у Енглеза. Што је више ограничен од осталог света, то је обзор његовог душевног развика све мањи. Једностраност влада у свему, па и у науци. О осталим народностима доста рђаво мисле; своје обичаје и њихову практичну вредност такођер претпостављају.

Среброљубље је једна од првих рђавих страна. Отац се богати по Африци и Индији; син служи десетак година у иноземству и тим осигура сигурну потпору за издржавање, која би се могла сравнити са платом каквог активног министра у Италији; брат му је државни чиновник и чим дође до 35 год., а потпора му је сигурна!

Начин образовања је удешен по неком шаблону и врло је површан. Али породично образовање почиње са здравим станом, а унаоколо дивно уређеном баштом; ту су ти разне игре дечије: за гимнастику, лоптање, пливање, за лов и друге справе, што служе као прво сретство при дечијем образовању.

Математика и природне науке су узрок, да је техника врло развијена, а нарочито грађене машина.

У Енглеској свака кућа, па и сиромашнија, има своју библиотеку, коју красе дела Шекспира и Милтона.

Како је раднички сталеж сиромашнији, то је он сарамерно већи пријатељ образованости, него аристократе; први се баве више образовањем своје деце и своје имање дају за њих, а аристократе и не знају за децу, већ се боче са својим неизмерним благом. Али зато опет Енглез

остаје доста неизображен, јер отац даје за све новац али за учитеља каквог не. Пијанство се почело ширити по свима

сталежима, што ружи и обара сваки морал, који је до сада имао јаког корена бар у језгри народној.

БУКВИЦЕ ЗА МУЖА И ЖЕНУ.

(Из БЕЛЕЖАКА ПОКОЈ. ДРА Ђ. НАТОШЕВИЋА.)

О свађи и сношљивости.

— Ако је и код најпростијих ружно, да свађом и виком добије од другог оно, што би се у миру и љубави могло добити; онда је то код отменог мужа и жене најгрђа срамота, кад неће у љубави једно од друго да траже што требају.

— Благост је снага женина, она увек благошћу одржи победу.

— Благост је женино оружје, попуштање бар, ако не љубав, њезина снага. Јогунством и пакошћу увек изгуби; благошћу и попуштањем увек добије.

— Беснилом никад, а умиљатошћу увек ће добити.

— Волем свом угађати него туђину.

— Где се мрзост сеје, љубав не ниче.

— Где се двоје посвађају, ту је за цело оно, које пре ућути од бољег рода.

— Талмуд.

— Добра жена — добар муж.

— Деси се и код оног мужа и жене, који живе у најлепшој слози, да нису увек једног мњења и једне жеље; па да би то непрестанце и узастонце бивало, опет се паметан човек неће никад тако заборавити, да се због таквих маленкости са женом посвађа и омрзне. И кад све жице можда попуцају и никако није у стању да је обавести, нека му је последња освета, да ју сажаљева, место да ју љуби и милује.

— Женина је снага благост њезина. Што тиха не савлада, бесна никада неће. Бесна снага је дата мужу (човеку), а женина је снага благост и тихост, њом све надвлада, где год се укаже.

— Женска ваља да је што чешће на огледалу, да се тако одучи бити намргођена, срдита, прљава, чунава, а научи бити мила, весела, чиста, очешљана, урешена. Кад год се жена расрди, ваља да се погледа на огледало, па ће се за цело чувати од срдње, јер ће сама видети како је онда ружна.

— Женској је природом одређено, да се мушком допадне, да га задобије и има за то више својстава душевних и телесних, међу којима је и тежња да се кити. Али људи се служе средством док не получе с њим, што су тражили, али жене продужују и даље своје тежње и навике, па која је добила мужа ваља после да се кити онако како муж воли; ако чини против његове воље, није паметна, јер она онда волије хаљине него мужа и његово срце; ил управо, не воли ни хаљине, него хоће и другима да се допадне и да их задобије, а то је већ грешна и неморална тежња.

— Жена, која свог мужа вређа, себе вређа, која мужа понижује, себе понижује.

— Жена треба увек да има на уму, да не ваља мужа озловољена да пушта од куће, јер може тада да учини најгора недела и да навуче кући и њој највеће срамоте и презрења.

— Жена млада нека се чува од прве омразе, јер ова довлачи после и друге.

— Има часова, кад је муж зле воље тако, да не мари ни да говори ни да слуша. Најмилије ствари, што га други пут највећма раздрагају, тада су му досадне, отужне. Чувај се у таком часу, да му не досађујеш које чим, јер такви један час може да сахрани љубав за увек.

— Један раздор у кући повуче их десет за собом. Неслога и раздор затре породице, упропасти народе и царевине.

— Кад год се муж и жена сваде, ни када није кривица на једноме, него увек на обојима, ал већа на паметнијему.

— Љубављу ћеш целим светом заавладати.

— Љубав између мужа и жене, то је рај на земљи, а мржња је пакао.

— Људи се љубе, а пси се кољу.

— Љубите се, то је највеће благо и највећа срећа овога света.

— Мужеви владају светом, а жене мужевима.

— Муж, који своју жену вређа и понижује, себе вређа и понижује.

— Млада и младожења ваља што пре да упознају ћуд једно другоме и по томе да се управљају.

— Муж и жена чим се почну свађати ваља одмах и на измирење да мисле, јер друкчије боље да их није.

— Муж и жена док се милују, сретнији су од анђела, а кад се свађају гори су од сатане.

— Меку свилу не сече ни оштар мач. Најљућу нарав победи блага и попустљива реч. Благим поступком и тигра ћеш о сламци водити. — Сократ.

— На свако мужевљево зло нека му врати жена добро, па ће после он њој враћати још боље.

— Никада неће жена снагом, него само слабошћу задобити мужа.

— Нека ни муж ни жена не пуштају да се у њихов одношај други ко меша, па ће се најлакше и најбрже измирити и сложити.

— Није ретко, да се муж на жену, и жена на мужа туже, и обоје имају право.

— Ни богиња венера не учини заповешћу што умиљатошћу.

— Ни познатом, ни пријатељу, особито другу свом, немој никада да се јогунасто противиш, јер из мали и ситни речи могу изаћи највећа зла, па ошто ти је то?

— Немој сваку женину ситницу узимати на рабош, ако си рад, да ово мало живота с њоме у миру и задовољству проведеш.

— Нема ништа чудније на мужу и жени, него кад се љубе а они се крију и од деце; а кад се свађају и руже не стиде се ни света.

— Никада немој да замећеш свађу с оним, с киме ваља да живиш у слози, па ако и није теби близу, а најмање с оним, с којим мислиш до века под једним кровом проживети. Свађа омазгу рађа, па какав би ти то живот био? Попуштање рађа љубав и миловање, па тако живе паметни и сретни. — Плутарх.

— Нема на свету лепше ни милије,

него кад муж и жена живе у љубави, сложно и паметно кућом управљајући, злотворима на муку, а пријатељима на понос и радовање; а највеће су радовање они сами себи — Омир.

— Нема згоднијег времена, да се наведе слаба жена на зло него кад се с мужем свади.

— Није побеђен, него је победитељ онај, ко своме попусти.

— Никада не може бити среће и мира у оном браку, где ни једно неће да попусти са своје тврде главе и јогуинства.

— Не ваља у свађи између мужа и жене, да се једно ил друго позива на своје богатство, на своје приходе, своје племе, на своју лепоту ил младост, него само на оно, чим је једно другом мило ил драго постало.

— Оно су најсретнији муж и жена, који једно другом отпусте и по коју лудорију.

— Псовати је обично женин посао, а мужевљев је, да се не осврће и да не слуша све то.

— Попуштањем најлакше жена мужа надвлада и све од њега измами. Попуштањем, благошћу и њезношћу победи жена и најбездушнијега мужа.

— Паметна жена попуштањем одржи победу, а будала јогуинством и пркосом учини највеће зло.

— Попуштајте једно другом, па међу вама неће никада ни бити ни доћи до зла.

— Противна начела у мужа и жене су неприкладнија једно за друго него противне ћуди, па и пролазе горе, за то ваља да се траже и да се узимају младенци увек истих начела.

— Паметан се муж познаје по томе, што уме подносити и луду жену.

— Паметна жена савлада махне и зла на свом мужу триљењем и покривањем и спасе и опрости свога драгог од њих, а будала укоравањем и преговарањем начини га још горим а себе мрском и одвратном.

— Само она кућа цвета, где жена с мужем сложно влада.

— Својега мира и своје среће ради ваља се чувати сваке омразе и зависти.

— Сваки мушки донесе у браку по неке своје навике, које не напушта радо

било то у јелу, оделу, намештајима, ве-сељима, забавама, раду и т. д. те пази, да их одмах сазнаш, распитај се за то код његових блиских, или у њега сама, па му удешавај по вољи, — осим ако се те навике не клоне на пропаст куће и његовог здравља — па ће и он теби још више удешавати. Држи свог мужа као свог највећег пријатеља, који ти је дошао у госте и којег си рада, да угостиш најлепше и да га себи приљубиш.

— Свађа и раздор међу својима грђе је од отрова.

— Све свађе међу мужем и женом изађу из ситница и јогуинства, с речи у реч уђу у највећу заваду. Је ли вредно, да човек жртвује све радовање своје за маленкости, за тврдоглавство, за луди инат и један цигански тријумф (победу). Свађа је знак луда и цигана. Сваки тренутак раздора и мржње убија ти читав век љубљења и грљења. — Плутарх.

— Срдња убија лепоту, као мраз поље, окаља и убије име, као бура свеж цвет, и није никад ни лепо ни право, да се жена срди на мужа. Срдита је жена као замућен, нечист, блатнав, смрдљив извор, из кога неће зажелити нико ни једне капи воде. Твој је муж, твој ранитељ, твоја светлост, твоја глава, твој господар и твој цар, он се брине за твоје издржавање, жртвује свој живот по најмучнијим пословима на суву и на води, туче се дању са мразом, ноћу са буром да ти почиваш у кући топло и мирно, а ништа не тражи за накнаду и за награду, до само љубав и оданост, — мала плата за онолики труд. Што је поданик дужан свом цару, још више је жена свом мужу, па кад је она јогуница, ћудљива, намрштена, прека и непокорна праведној вољи

његовој, шта је онда, него најопакији бунтовник, невера и издајица најмилијег господара. Ја се чудим, да могу жене тако неувидљивне бити, да мужу могу рат објавити, а треба пре да клече и да мир просе; од куда могу и желити да владају и да заповедају и да по нешто силом истерују? Да зашто је наше тело њежно, меко и немоћно, слабо за сваки труд и непогоду у свету, него да меко срце и блага душа, ти њежни гости у том њежном дому станују. Разберите се ви јогуности, а слаби црви! И моја је душа била тврда као и у које од вас, и моје срце пусто толико, да сам реч за реч, срдњу срдњом вратила (говори једна женска), ал сам вид'ла, да је наша снага нула, наше оружје слама, а ми још слабији од немоћне деце и чинимо се, што ни најмање нисмо. — Шекспир.

— Тешко кући где кокош пева а пет'о какоће. — Турска нар. послов.

— Тишином и благошћу жена свет надвлада, а виком и беснилом и децу против себе раздражи.

— Ћудљивост мужа и жене убијају мир домаћи, ту основу домаће среће.

— Увек изгуби жена кад хоће силом и снагом, а увек добије, кад љубављу и умиљатошћу тражи од мужа што.

— У браку је најглавнија прва олуја; све друге после отуда долазе.

— Чувајте се од прве омразе. Жица кад пукне не утврди је више, увек се после онде кида.

— Што која жена свога мужа већма воли, то и више смишља, како ће му живот осладити.

— Што жена мужу попусти, то себи добро учини, што муж жени попусти, опет себи добро учини.

Еуморно дух се диже
Да кроз маглу сенка продре
До светлости истине;
Ал је земљи тело ближе,
Тело оков душе ведре
Не достиже висине.

Пламен кроз дим пута крши
Док чистини дође;

РЕФЛЕКСИЈЕ.

Душа правој вери присне,
Кад све сумње прође.

Природа и Бог.

Природа је савршена справа
Узор дивни савршенства свог,
Дух, што справу ту животом пуни
То је снага чиста: то је Бог!

НАШЕ ДНЕВНЕ ПОГРЕШКЕ ПРОТИВУ ЗДРАВЉА.

(Свршетак.)

ош теже погрешке против здравља чинимо ми јелом и пићем. Наш желудац је орган ограничена обима, а уз то још са строго одређеним физиолошким функцијама, а ми врло често заборавимо и једно и друго, па је онда погрешка готова. На те грехове против реда и умерености хоће желудац по гдекада и да одмах одговори осетним па баш и видљивим знацима — особито ако га сасвим прегонимо . . . али је обично тако доброћуд миран, да дуго трпи и ћути. Кад већ сасвим додија служити немилостиву господару, који своје хранитељу дан и ноћ не да мира, него га гони на послове што нису за њ, онда се најпосле и он побуни, па му откаже послушност. Дође ли једном већ и до тога, онда тешко господару!

Здравље наше затире се јелом на више начина. Већ наша кухиња има пресудна значаја у томе питању, а особито по нашим варошима. Ту је она сложена из елемената грчког, турског, мађарског, немачког и француског начина готовљења, па се ипак за то издвојила из свију у неку врсту специјалитета. Јела, готовљена по нашем укусу, и сувише су масна, и сувише су зачињена према клими и темпераменту нашем, па из тога се онда изроде свакојаке неприлике по наше здравље. Осим тога прелази се у нас одмах иза тако снажне и обилате хране на строг пост, или се таки иза поста и једноничења јако омрси . . . па и то је један од оних честих узрока, за што баш ми од желуца често болујемо. Најпосле кваре нас по гдекада и неумерене части, а оне су у нас честе — и што још пресудније: вечере су нам снажне и обилате. „Кратка вечера, дуг живот“ кажу наши, а стари неки лекар увек је говорио, како му се у његовој пракси врло ретко кад десило, да га је ноћу позвао болесник, који није вечерао . . .

И све то још не би много значило, само кад би човек и уз такве навике имао правога реда и праве мере — али у нас баш тога није. Да не говоримо о деци, која не знају собом владати, и коју и ми често баш јелом упропастимо, туткајући им по цели дан слаткиш и комађе у ручице. да не спомињемо, како баш ни ми сами не пазимо, да ли је јело хладно, врело, пресно, прожвато и т. д.: ипак морамо признати, да смо баш у томе веома неразлижни и нехатни. Колико има међу нама, који се строго

држе неког утврђеног реда у јелу — дакле својих obroka, па ван тога не ће ништа ни да окуси? Сви ми и једемо и пијемо, како нас кад случај наведе, па у томе баш и јесте највећа наша кривица, и у тим приликама и огрешимо се ми и о меру и о ред. Сад смо на два, три места служени слатким и кавом, а сад опет седамо у пивари, те уз мезе срчемо горко и опорно пиво. Чекамо кога на жељезничкој станици нисмо ни мало ни гладни ни жедни; али што ћемо од дуга времена, него најучимо што за јело и пиће, па мало по мало и смиримо. — Вечерали смо; до грла смо и сити и пијани па смо изашли из куће, тек да нам се јело слегне и да свирку чујемо: али да не седимо бадава: да не увредимо крчмара, вређамо наш желудац т. ј. гурамо у њега силом и јело и пиће. Тако данас, а тако те сутра, он нам је последња мисао и најмања брига све дотле, докле год доиста заслужије, да му се угађа т. ј. докле год је здрав и послушан. Тек кад оболи и изнемогне, онда му угађамо. Зато је у нас већ међу млађим људима — а особито варошанима — много таквих, који болују од желуца. А баш да и не болују, зар је један од нас приметио како се готово сви ми скањујемо на јело; како га тек само примизгујемо, а како то странци халапљиво жваћу и гутају, ма и не било најбоље? Ми смо се управо изметли у гурмане, и то у гурмане са покварена куса и уморена желуца те тражимо само још оно, што ће нас највише раздражити. Зато и јесте — сразмерно броју и имању — од свију народности нас највише и у Карлебаду и по другим местима, где се желудац лечи, за то се у нас толико троши Гисхилера и Рохичера, и за то је међу нашим варошима ретко видети правога, здравога размера у телу. Или смо мрладине као у оцаку сушене, или хоће да нас сало удави.

Са пићем је мало боље, али би нам се и ту могло много што-шта рећи. Ја нисам рад да дубље задирем у то страшно и жалосно питање, али ћу вам навести неколико статистичких података, да по њима пресудите, како оно стоји код нас. Умирање пијаница је 3½ пута веће, него умирање умерених особа, и пијанац би од 20 година свога века имао да ишчекује само још 15, а умерен човек 45 година живота. Пијанство води за собом читаву

поворку болести особите нарави, а и обична поболевања најбу на пијанца много лакше и сатру га много чешиће, него другога. У Русији је од 100 самоубистава 38 случајева, што их изврше пијанци, а и по другим државама истиче се готово тај исти размер. Како најпосле пијанство утиче на телесно, умно, и морално здравље човечје, то најбоље илустрије онај случај, што га наводи проф. Ломброзо. Од једног јединог пијанца изродило се за 75 година 200 лопова и убица, 280 слепих, суманутих и јехтичавих, 90 блудница, а 300 њих умрло је још у раном детињству.

Али све и ако би се смели похвалити, да нисмо пијанице, ми смо опет страсници у кави и духану, и то страсници необичне врсте. Ту страст и у такој мери наследили смо ми јамачно од Турака, па као што су они тим средствима дражили своје изнемогле живце, тако сад ми радимо — само с том разликом, што су наши живци већ и онако веома бадри и раздражени. Та драж — наравно — мора имати својих последица, и да рачунамо, колико кава преко године попијемо, и колико духана попушимо, јамачно се не би ни најмање чудили, зашто смо н. пр. изгубили апетит, зашто не спавамо, зашто нам час-по мишићи задрхћу, зашто нам је грло сухо и одерано, зашто кашљемо и избацујемо, зашто смо се осушили као да се нисмо никада најели, зашто имамо лупање срца или задуху, зашто нам сева једна страна главе, зашто смо тако често зловољни, раздражљиви и љути, зашто тако рано губимо вид и т. д. Свега тога мање би било, кад ми мушкарци не би по десет кава на дан попили и по тридесет цигаретала попушили. И још се толико не чудим мушкима, али не разумем женскиње, шта оне налазе у кави. Зар не виде да црна кава суши, па да се од ње (поред толиких болести сваке врсте) добија некако и сувља и као учињена кожа. Да их ништа не излечи од те страсти, треба да их то усаветује — већ с тога, што је давнашње искуство да жене почињу старити с коже...

Него може бити да сама кава и духан не би толика зла починили, да нису за собом повукли и цео живот мушкараца — особито по варошима. Од пре није било тога, а колико их је данас међу нама, који могу живети без каване и крчме? Има ли дана, да прођемо поред њих, а да не сврнемо унутра? Ни деца, ни жена, ни празник, ни посао; ни болест, ни оскудица

не могу нас од тога задржати. То нам је навика; то нам сада страст, и ми морамо тако чинити. Баш и кад дођемо к себи, те се почнемо од тога бранити, најзад опет превлада уверење; „човек се мучи и ради, па треба мало и да ужива“.

То је, до душе, цела истина, само што је уживање те врсте врло сумњиве нарави, и што није без прикора — бар са игијенског гледишта, а нарочито код нас. Пазите само кад улазите у кавану — особито сад зими — па ћете се о томе и сами уверити. Чим врата отворите, појури пред вас читав облак паре и задаха, а јесте ли већ праг прекорачили, обузме вас нека густа, непровидна и смрдљива атмосфера, те вас притисне да удави. Кад мало одахнете па се разаберете, видите, да у тој атмосфери ни светила не горе чисто и јасно, него некако тамно и потмуло као оно у дубоким подрумима или бунарима — у знак да немају довољно чиста ваздуха. Зраци од њих чисто се муче и упињу, не би ли продрли густу смесу разних гасова... — па у облацима од дима и прашине једва показују контуре од ствари и људи. Света је — за чудо — увек много... — и сувише према тако малом простору, а како сваки дише, испарава и пуши, па још поред тога и своје мокре хаљине и своју каону обућу истреса, отире и суши; то није друкче, него је у томе простору, свакојаким мириса и испарења, као некад у Нојеву ковчегу. Међу гостима нађе се — наравно — увек и по који јехтичав, те кашље и пљује; а да своју неучтивост у неколико поправи, он ону исекашљану гвиладину на поду ногом разгази. Нико и не помишља, да је та хракотина нуна сићушних клица од јехтике (туберкулозе), да ће се онако размрљана брзо осушити и у прашину претворити, да ће је с прашином и здрави удисати па онда — може бити — исто тако оболети... Један дошао међу толики народ, а у кући му скрлет (шарлах) или богиње: други опет неда прозора отворити макар се сви погушили: а трећи заповеда, да се још ложи, и ако је већ толика запара, да се сви зноје. Кудгод се осврнеш, свугде прилике да се болест захвати, и опет сав тај свет, безбрижно и дан и ноћ ту чами и новце троши. Је ли онда чудо, ако му је после тога глава тешка, прса заптивена, сан немиран, а јава буновна; ако за кратко време побледи, пожути подбухне и прокашље... и ако најпосле почне баш и озбиљно поболевати? Да запитамо ста-

тистику наших вароши, јамачно би нам потврдила, да од јехтика највише умире оних, који су или сами тако живот провидили, или су то од оца ноћника наследили.

Споменућ нарочито ноћнике међу онима, који затиру своје здравље; али све да вам и нисам то наговестио, и сами бисте знали, да је сан природна потреба човеку, па да и против њега може бити погрешака. Сваки дан се човек увери да му се тело самим животом и радом троши, па да тај потрошак ваља надокнадити. Сам ваздух и храна не могу то подмирити, него им још у помоћ притеку одмор и сан. Ко, дакле, од сна откида, хара своје снаге, а то ће му се кадтад на животу и здрављу осветити. Ми и онако велимо, да су сан и смрт брат и сестра, па „штогод од брата закинемо, то после намири сестрица његова“ . . .

Али варошани као да не ће ни да знају за ту игијенску истину, те сном раскошно газдују. . . Прођимо само касно ноћу улицама наше престонице, па ћете чисто заборавити, да сте у месташцу са једва 40.000 становника. У каванама и крчмама живље него дању, и кудгод се окренете, сестрица санка у великом послу: међу цветом нашега нараштаја бербу бере. . . Али и да није тога, запитајте у вашем друштву, колико их је, који сваки дан у једно исто време легне и ујутру рање? . . . Колико их је међу нама, који су често видели, како се сунце рађа, већ ако нису синотњи? Ми обично човека исејемо, кад се већ у десет часова кући жури, да пре поноћи један део сна одспава, а зар је то умесно? Код нас је већ ушло у отмен обичај, да се касно леже, па ко оће да се над обичним светом узлигне, тај ће и нехотице рећи: „Ја увек до поноћи читам, па тек онда идем спавати“. И то чине баш они, који знају, шта је сан телу и души, и каква је разлика између сна ноћу и дању. Па је ли чудо, ако су бледи, тамни, упали и поцијени, кад не виде бела дана, и кад се не нагрēju јарка сунца, него зором лежу, а вечером устају? Шта ће ноћник, који има звање или посао, па му за спавање не остаје више од 3 до 4 часа, а треба

му 8? Докле ће дотерати, ако тако буде радио дуже времена? . . Ко ноћ тако воли, заволи и она њега: — не потраје дуго, а она га за навек завила у свој црни вео. . . .

Могоа бих вам још дуго и дуго низати таке исте примере из варошког живота, али се бојим, да сам вам и са ово неколико досадио. Ви сте од мене јамачно ишчекивали тумачење најновијих питања из научне игијене, а ја сам се опет — бар за овај мах — с намером и нарочито од тога уздржавао, па вам ето изнео пред очи само ситне сличице нашег обичног, свакидашњег живота, које ви добро познајете. А зар су таке маленкости вредне биле вашег и мог труда?

Не знам како ви о томе судите, али моје је најдубље убеђење, да понајпре ваља добро уочити оно, што је око нас, и што нам је најближе, ма то било и мајушно и ситно. Кад би сви тако радили, зар би икад било прилике, да се свет спотакне о маленкости? Добро је и више себе очи дизати, ал' никада не треба заборавити да пре тога ваља и пред ноге погледати, како нам не ће нестати чврста земљишта за корак у напред. . . Тај принцип вреди у свима питањима живота, а у здравстеним понајвише. „Здравље се затира исто тако, као и имање: оним дневним, малим, али неразложним издацима“ и кад је тако, онда ја нисам на кривом путу. Да смо ми од увек мотрили на те маленкости, што смо их данас спомињали; да смо, тако рећи, штедили парицу по парицу нашег народног здравља, јамачно би до сада имали у народу знатан здравствени капитал, којим би могли располагати. Бако сад стојимо с тим капиталом, лепо нам илустрјују речи темељног познаваоца наших здравствених прилика — Д-ра Владана Ђорђевића. Ево те значајне, али страшне изреке: „Када бих могоа, да вам изнесем све протоколе свију наших регрутних комисија, ви би се ужаснули од оне огромне масе двадесетогодишњака, кој су се морали огласити за неспособне. Неспособан за војску то значи неспособан за телесни рад; то значи неспособан за живот.“

ИСКРЕ И ОДСЕВИ.

(ИЗ РАЗНИХ СТРАНИХ ПЕСНИКА.)

Н ија хвала и ласкање
 За те ништ' не вреди
 Ни на лаж и клевету му
 Никад се не једи.

*

Боље живет' без признања
 Ни виђен ни знан,
 А поред тог праве славе
 Бити заслужан,
 Нег' без труда и заслуге
 Кад кога свет хвали,
 Те ј' пред њиме важан, велик
 А пред собом — мали.

*

Ко о другом чује зло
 Нек' не шири даље то!
 Јер људска се срећа без муке обара,
 Ал' се врло тешко и крваво ствара.

*

Који гњевно стану рушит'
 Рђе какве, гадне злине,

Ти имају ту заслугу
 Као да и добро чине.

*

Добро ј' дело врло далеко од злога
 К'о рај божји светли од пакла црнога,
 Ал' чим се без мере к'о на добро нада
 Те претера дакле одмах у зло пада

*

Ко је глупак и будала
 Тај не поста мудар лако,
 Јер године старост дају,
 Али памет, то — никако!

*

Био данак бели
 Или ноћна тама
 Ничега се тако не бој
 Као — себе сама.

*

Тек рад крепи, тек рад диже,
 Тек он пружа права миља, —
 Он циљ даје бар часима
 Кад већ живот нема циља.

Љубомир Лотић.

ИЗРЕКЕ И ДЕЛА НЕМАЧКИХ КРУНИСАНИХ ГЛАВА О УМЕРЕНОСТИ.

Фридрих Велики, краљ пруски говорише: „Ја бих желео, да та отровна и гадна ствар (ракија) и не постоји и да се не пије!“

Краљ Фридрих Вилхелм III.: „Ја ћу задругама умерености давати највеће заштите и потпоре!“

Краљ Фридрих Вилхелм IV.: „Ја би сматрао за највеће благо моје владавине, кад би успео, да се приход од ракијске потрошарине сведе на нулу!“

Цар Вилхелм I. је укинуо у војсци давање ракије, па је у место тога наредио, да се даје кафа.

Краљ саски Јован потврдио је још као принц 1832. г. правила тада основаног једног друштва умерености.

Краљ шведски Оскар изјавио је једном приликом ово: „Ја би најлепши украс моје круне радо жртвован, кад би могао ослободити моју отаџбину од ракије!“

Садашња шведска краљевска породица иде јавно својим добрим примерам, уздржљивости и умерености, рад бољитка својих поданика.

Књезиња Павлина од Лише-Дешмолда казала је сиромашнијем делу свога народа још 1802. г. ове важне речи: „Заиста, сви покушаји око бољитка народног не могу користити све донде докле год луда вода (ракија) уништава земље и државе, скоро је излишно дизати домове у славу божију и заводе за васпитање и обмањемо себе, ако мислимо, да ћемо проширити религиозност, човечност, унапредити здравље и срећу у држави док ракија у њој влада, јер ракија је корен сваком друштвеном и моралном злу и основа здравственом и привредном наплатку. Је ли могуће, да ми то без зебње знамо? Је ли могуће, да ми извор сиротиње, болести и сваког порока равнодушно посматрати можемо? Већ из урођене човечности устаће сваки против убијства и диће руку своју против сваког оног, који би се усудио, да одузима и трује живот свога савруга. А шта је поједини тровач и убица према хиљадама боца ракије, што сваке године уништују и трују небројено живота!“

ИСТОРИЈА КРАСТАВАЦА.

Кoliko се из историчних споменика докучити могло, обрађивали се краставци још пре 3000 година. Стари Египћани, као и данашњи, неговали су краставце у великој мери. Кад је која година у њима омахнула, стари су Египћани роптали баш као и Јевреји (Израиљћани) кад им је под Мојсијем нестало меса. У Библији се на више места спомиње ова биљка, а спомињу је и неки стари грчки списатељи. У грчким споменицима наводе се, да су најбољи они краставци, што роде близу Антиохије. Римски списатељ Колумела помиње, да су становници вароши Мендеса у Египту узимали највеће струкове од шумске црне јагоде, пресадили исте на сунчаном месту и с пролећа га потсекли над земљом на 2—3 палца, па онда у средини струка (у срце) метнули семе од краставаца, све то покрили ситном добром (одморном) земљом и ђубретом, те су онда преко целе године имали плода од краставаца. Исти списатељ препоручује, да се краставци расплођују семеном, које је неколико дана стојало у млеку и меду да се кисели, јер ће, вели, тако бити бољи и добиће пријатан укус. Плиниус каже, да су у Италији краставци мали, а у другим земљама велики и као восак жути или црни. Цар римски Тиберије тако је волео краставце, да су морали износити сваки дан на његовом столу. Исти писац вели, да су некувани краставци нездраво јело, јер их стомак не може да свари до другог дана. Напротив каже, да су кувани, са зејти-

По немачком

ном, сирћетом и медом зачињени, деликатна салата.

Не зна се за извесно, кад су краставци у наше крајеве засађени. У Немачкој су их почели неговати и подизати у доба Великог Карла, али тек у поједним баштама.

Као постојбина њихова сматра се да је Тартарија у Азији, али нема за то никаквих поузданих података. Да они гдегод у дивијем стању расту, није још ни један путник потврдио.

У енглеској, где се они данас у великој количини сеју и за салату употребљују, сматрали су их пре две стотине година за отров и славни енглески лекар Абернети прописао је тада за краставце овакав рецепт: „Краставац ољушти, исеци, посолити и посипати сирћетом па баци кроз прозор.“

У Русији је Краставац у извесно доба године свакидашња храна за богато и сирото, али тамо знају и да обрађују и да удесе за јело ко ретко још гдегод. Русу ратару подај у лето и у јесен комад црна хлеба и краставац па он је задовољан; у то доба године Руси живе скоро од краставаца, а тако је канда и с нашим народом овде. Данас већ нема ни у нас ни имућне ни сироте куће, која се није и за зимницу спремила са краставцима; сад је то прва брига сваке домаћице, јер за кисео краставац сваки се радије прихваћа него за ма коју другу салату; а осим тога употребљује се краставац и за умокац (со) па у неких и за вариво, јер је и укусно и здраво јело.

—H.

БЕДЕШКЕ.

ИЗ ПРОСВЕТЕ.

Младим матерама. Др. медицине Штајдел пише у својим прилозима за науку здравља овако: „Ми смо са нашим модерним образовањем доспели сретно дотле, да велика већина наших жена нису више у стању да врше своју

најслабу материнску дужност: да саме доје своју децу: Какав знатан уплив има та неприродна појава на морталитет (поморство) наше деце, види се из тачних статистичних података, који су у овом погледу вођени. Од 100 деце, коју саме матере доје, умиру прве године око 20;

од деце, коју дојиље доје, око 30; а од оне, која се вештачким хранама издржавају, око 60! Шта се није измишљавало и какве се све хране нису до сад справљале за оваку децу, па ипак не помаже; умирање тече и даље истим сразмером. Кад се узме у обзир још, како се тешко добијају добре дојиле и каквих неприлика и мљка има човек с дојиљама, онда би много паметније било, да се пре ради на томе, да жене врше своју природну и богом одређену дужност, него што се и даље истражују нови млечни сурогати за децу.⁴

У сомборској срп. вишој девојачкој школи уписало се у сва 4 разреда 88 ученица за ову школ. 1889-90. год.

Трговачки течај за женскиње отворио се и ове текуће школ. 1889—90. г. 1. октобра о. г. на будапештанској грађанској девојач. школи у V. варошком одељењу. Примају се ученице, које су довршиле IV. разред више девој. школе с добрим успехом и спремају се ту за годину дана у трговачким рачунима, књиговодству и другим предметима трговачког знања и могу се употребити после у контоарима. Прошле је шк. године отпочет овај курс и показао се на крају године врло леп успех.

Гаденичка школа београдског женског друштва већ је одпочела свој школски течај за ову текућу школ. 1889-90. г. У I. разр. исте школе има уписано 29 ученица, у II. разр. 20. у III. р. 17, а за практику 11 учен. Свега 77.

Бугарске школе у Македонији. „Славјанскија известија“ наводи, да има у Македонији у округу солунском, сјерском и битољском или манастирском 315 бугарских основ. народ. школа (свака са 4 разреда), са 359 учитеља и 15.495 ученика. Осим тога има 28 женских школа са 44 учитељице и 1565 ученица. Даље 17 средњих школа (4 за девојке) са 1084 ученика и 182 ученице. На овима делају 64 учитеља и 15 учитељица. У Солуну има две прекрасно удешене гимназије; једна за мушку, друга за женску децу, обе с пансионатима. Управитељка је женске гимназије Русиња гђа Кондуаћевка. Сви, који су ову гимназију посетили и који се упознали с радом њеним, хвале, да се леп успех постизава.

У Јапану постоји руска женска духовна школа за 100 девојчица, коју је основала кћи мисионара руског Николе гђица Ефимовна из својих средстава и потпором грофице Орлов-Давидове.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Гђа Амалија Шрупек, задругарка сегендинске задруге, и индинерка у Сегедину, која је посредовала у продавању *чешког илашна* и на коју се тога ради до јако обраћале многе наше Српкиње, преместила се из Сегедина у *Сатмар* (Szatmár, Pergenyi utcza sz. 28.) Ко би још имао што посла или би желео, да наручи платна код ове госпође, нека се изволи обратити на њу у Сатмар *под горњом адресом*.

Грожђе да се сачува. Узимају се најздравији и најзрелији гроздови. Ако међу бобицама има која трула ил пукнута, та се пажљиво маказама исече па се онда слаже у бурад нешто већа од оних за пиво. Но пре свега мора се набавити самљевена брашна од оног дрвета, што се праве запушачи, па се пре свега поспе тиме дно и онда се ређа таван грожђа, таван тог дрвеног брашна. Гроздове ваља тако поређати, да један другог не додирује. На тај начин остављено грожђе држи се здраво и фришко пуну годину дана и кад се извади, ваља га сама отрести или у води промутити па јести. Да смо што сигурнији у овоме, ваља оставити гроздове за то што дуже на чокоту и обрати по сувом времену.

Вересија је многу кућу упропастила, многу породицу у материјалну и моралну пропаст сјурвала, те за то се ваља чувати вересије као живе ватре. Обично је онај, који узима на веру, рђав платиша, то знају и они, који ствар дају на веру, па за то увек и прецене ствар, јер знају, да неће скоро доћи до својих новаца, што је у ону ствар уложио, па хоће да се наплате и то са великим интересом; притом дају такима обично и лошу ствар и вересијачи морају да буду задовољни. Осим тога, многи је вересијач пао тим у дуг, те се никад више није могао извући. Неки се опет муче после зарадом, да се само опросте дуга, те претоваре себе, клону снагом, па се онда из очајања пропију и упропасте кућу и породицу; други се опет пролажу и изгубе свако поштовање и углед. За то не ваља никад ништа узимати на вересију. Кад имаш новаца, онда и куни, а удеси своју кућу тако, да ниси никад без крајцаре. Ко ме се једном оследи вересијски занат, тај се тешко повраћа на чист и прав пут, па за то не ваља никад ни почети с вересијом, јер вересија је гола шија, каже наша пословица.

Лампе за гас (петролеум), које се преко лета нису употребљавале, почеће се на ове дуже

ноћи скоро палити. Пошто су пак честе несреће потекле од ламапа, које су дуже времена неу потребљаване: то опомињемо наше домаћице, да такве лампе прво очисте и исперу. Ако је заостало у њој што петролеума, нека га избаце, стењак нека промену новим, јер од дужег стајања нахвата се од петролеума на горње делове лампе тако звана „напта“, која се запали много брже него петролеум сам. Петролеум експлодира (запали се), као што је испитано, тек на 52 степена реомирове топлоте, а „напта“ се запали већ на 30 степену топлоте, те је отуда и било доста несрећа.

Помије. Домаћице у Берлину израчунале су, да у оним помијама, што их сваки дан бацају на ђубре, бацају и велику вредност, која годишње може кући донети лепу крајцару, те су договорно нашле неке куће, које сваки дан у одређено доба долазе с коли и судови па купе ове помије и изхрањују тим своје свиње, те тако и домаћице и сиротиња имају од овог лепе користи. То би могле чинити и наше домаћице по варошима.

Јабуре да сачуваш преко зиме: Ископај у у земљи подубљу јаму и обложи ту јаму доле и у наоколо са листом од ора, па послажи ту јабуре и онда опет горе и кри истим листом и затрпај земљом. Тако ће се одржати и сачувати јабуре до пролећа боље него у подруму.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

Нега косе. Коса је један од најлепших украса за женску; она не дичи само девојке и младе жене, него и старице, па за то ваља и назити да ју одржимо и пуну и светлу до најдубље старости своје, а да ту цел постигнемо саветује нас славни Др. Кленке овако: Кожа на глави и оне жлезде, из којих ниче и из којих се храни коса, ваља да су увек здрави и у радњи Косу не ваља кидати и при чешљању силом чупати, раздељак често мењати и главу и косу сваки дан подоста чистим чешљем и четком изчешљавати. Највише слабе се живци у глави и одузима снага оним жлездама, што косу држе и хране, у којих је мало крви, који су изложени душевним боловима, или великим душевним напрезањем и који воде неумерен живот и т. д. Вештачка средства против тог слабо помажу, ако здравље није на свом месту; а средства, ако се и узимају, ваља их само по савету лекаревог узимати.

Дуванџијама за пример. Пре неког времена опече се цигаром у дољну усну неки месар у једној немачкој варошици. Исти је пушио и даље своје цигаре без камиша (цигареншпицла) а није ни узимао на ум за ону раницу на дољној усни. Али после неког времена натече му дољна усна јако и он поче да лечи овим и оним, но не поможе му и мораде на послетку отићи у Вратиславу (Бреслау) на клиници да оперира усну, ал ни операција није му помогла, јер му се са оне ранице отровала крв од никотина, што га има у дувану и сиром човек морао је после неколико дана у својим најбољим годинама под тешким боловима да се опрости овог света.

За то је врло добро учинила северо-американска држава Конектикут, што је ове године издала закон, којим се строго забрањује пушење младићима испод 16 година. Ко се год усуди да заклања, да дозвољава или да наговара младиће испод 16. године да пуше, биће од државе новчано кажњен.

РАЗНО.

Парастос. Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња приредила је и ове године својим умрлим задругаркама и добротворима свечан парастос у суботу 9. (21.) септембра о. г. Како је баш у то доба падала јака киша, ипак се искупило до 30 задругарака и нешто суграђана. Чинодјејствовао је најпречаснији г. прота Ђирић и г. ђакон Стоја.

Девојачко друштво Српкиња Новосаткиња отпочело је после двомесечног одмора опет своја редовна заједничка читања недељом и четвртком,

Гђа Лаура пл. Мочоњи рођ Чарнојевића подигла је уз општински малени додатак у Фењу велелепну цркву с два торња и утрошила је на то својих 15.000 фор. Осим тога подигла је у истом месту и срп. народ. школу са 3000 фор. Као фонд за подизање ове цркве дао је 1873. г. и њен покојни супруг и властелин Фењски Андрија пл. Мочоњи 1000 ф. и Кашарина пл. Мочоњи 2000 ф.

Цркву су ову изнутра лепим даровима украсили: *Г. Пешар пл. Чарнојевић* лепим и скупоценим барјаком, *Арсеније* син му: (који је преминуо напрасном смрћу почетком пр. м.) златним путиром, снаха му *Ружица рођ. Анастасијевића*, сребрном кадијоницом, *Др. Светозар Димиширевић*, адвокат из Темишвара и *сузруга му Јулка*

сребрним кретом, а кнез Алекса Карађорђевић са гђицама: *Маргаритом* и *Јеленом* и гг. *Михајлом* и *Павлом* децом Арсенија пл. Чарнојевића поклонили су 6 комада престоних икона. Даље је још кнез Алекса Карађорђевић поклатио једно дивно кандило и наручио још 2 иконе и позлатиен крет за престо и дао је при том, да се 2 мала звона прелију и с додатком начине 3 већа звона од 300 кила тешка, која ће коштати око 500 фор.

Ово су тако леи примери дарезљивости, да су дародавци и велика ктиторка заслужили, да им наш српски свет с благодарним чувством спомене имена и да им с нама заједно, довикне: слава вам!

Г. Јован Маринковић бивши посланик српски у Паризу основао је у спомен своме покојном сину *Николи* фонд од 12.000 динара, да се од прихода тог сваке године на дан смрти синовље, а то је 15. јула, награђују са 600 динара списи појетични, моралног и патриотског садржаја. Фондом ће овим руководити срп. краљ. академција наука. Слава дародавцу!

Помогнимо нашој браћи у Приштини, која су при крају прошлог месеца о. г. љуто пострадаола од туче и бујице. Остало је стотинама душа без крова и хлеба. Прилози се шаљу краљевском срп. министарству спољних послова у Београд или краљ. срп. конзулату у Приштини. Помозите браћо и сестре, коме је Бог дао!

У корист учитељског конвикта приредила је велико-школска омладина у Земуну са тамошњим црквеним певачким друштвом један концерат, који је био врло лепо посећен и до нео је леп приход намењеној цели.

Кнез Александар Љубомирски (Пољак) предао је краковском епископу милијун франака за фонд заводу за запуштене и морално пропале девојке. Исти је добротвор пре неког времена основао фонд за сирочад. Слава му!

Краљица Наталија, као што данашњи листови говоре, састала се јуче са својим сином краљем Александром Краља је пратио матери његов учитељ Др. Докић.

Књегивица Милена родила је сина.

Књегивица Олга Данилова поклонила је зетском дому на Цетињу свој гласовир.

Гђица Олга Остојићева певачица београдског позоришта концертирала је овог лета у Далмацији и Црној Гори на Цетињу са врло леним успехом. Ово је први пут, да је Српки-

ња певачица посетила ове српске крајеве и поздрављена је врло радосно.

Највише одликовање добила је прошлог месеца игуманија манастира француског у Тонкину (у Азији) сестра *Терезија*. Гувернер Тонкина предао јој за заслуге у ратовима крет часне легије пред војском, која јој је том приликом салутирала. Ова је женска била у кримском рату, пруско аустријском 1866., немачко-француском 1870—71. г. и у Тонкину, и видала је и избављала рањенике са највећим пожртвовањем у којим је приликама била двапут тешко рањена.

Вараждинска жупанија (Хрватска) поднела је земаљском сабору предлог да се заведе закон *прошив илјанства*.

Изагачима на париској изложби подељено је 33.139 награда и то: 903 прве награде, 5153 златне, 9640 сребрних и 9323 бронзаних медаља. Осим тога добили су њих 8070 писмено признање. На овој изложби, било је свега 60.000 излагача.

Најбогатија девојка на свету је гђица Конзино Изабела (Шпањолкиња), у јужној Америци у држави Чили Како новине говоре, има 200 милијуна долара или 400 милијуна форината капитала, који јој носи 12 милујуна долара или 24 милујуна форината годишњег прихода, а на сат има 3300 форината.*)

ЧИТУЈА.

Јелисавета удова Симић рођ Јовшић сузруга покојног и знатног нашег сликара Паје Симића, а мати учитељице новосадске срп. више девој. школе Милеве Симића преминула је после дугог и тешког боловања у својој 57. години 20. септембра (2 октобра) о. г. Са свога увек доброг расположења, са своје ретке гостољубивости беше обљубљена у свима круговима, где је доспевала. Лака јој била црна земља!

Арсеније Чарнојевић, потомак оних Чарнојевића, што су превели овамо из Старе Србије велик део нашег народа пре 200 година, преминуо је у својој 60. години почетком пр. месеца у Бечу, а сахрањен је у породичној гробници у Кишоросу близу Кикинде. Лака му црна земља била!

Милева сузруга г. проте Ђ. Ђенисијевића једна од најинтелигентнијих Српкиња у Плевљи-

*) На ноге Срби браћо! — Нека ми не замери слав. уредништво, што се на овакав леп глас нисам могао од уеклика уздржати.

ма преминула је 4. септ. о. г. и завила у тугу три нејака синчића, матер и ваљаног садруга. Беше ревно пратилица наше нејаке књижевности, особито овог женског листа и смерала је, да о-снуде и у Плевљу српску женску добротворну задругу; ал јој болест, па ево и смрт, одузе ту радост. Вечан јој спомен!

НОВЕ КЊИГЕ.

Краљица Наталија. Повратак у отаџбину. Спев Србина Милоша Грабовачког. У Земуну. Штампарија Србина Милоша Грабовачког 1889. Цена 10 новч. или 40 пара дин.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

И за јевропску политику у опште и за нас Србе посебице Македонија и Стара Србија од пресудног су значаја. Сваки ко пажљиво прати развитак догађаја на балканском полуострву, знаће, да ће се будући велики источни догађаји врсти око и за те две старе класичне српске покрајине. Оне су за будући наш развитак одлучујуће. Развијали се догађаји ма у ком правцу, ми њих не можемо и не смемо никако испуштати из вида по што све више и више постаје очевидно, да има страних политичких струја, које отворено смерају на то, да ове старе српске покрајине отуђе од нас, не само у политичком, него и у народносног смислу. Ми морамо то сузбијати свом снагом и свима потребним средствима, ако желимо у опште, да се осигура државни живот Србије.

Са тога држимо да је нужно што боље и свестраније упознати наш свет са тима српским покрајинама, те да и овај, који је мање посвећен у историске и народнописне појединости види, у коликој су мери оне кош од наше коси, крв од наше крви.

С тога сам се одлучио, да преведем и издам велико дело, које је ове године изашло на немачком језику од *Спиридона Гопчевића*

„МАКЕДОНИЈА И СТАРА СРБИЈА“

са богатим и лепим садржајем. Садржај је подељен на два дела:

Први део „Мој путни извештај“.

Други део Српско-Бугарска расправа о Македонији и Старој Србији

Познати путник г. Гопчевић, описао је у њему са свом брижљивошћу и савесношћу све

шта је видео па, и шта је знао о Македонији и Старој Србији.

Ради објашњења ових описа додате су израђене слике у разним величинама 62 на броју, које ми је г. Гопчевић уступио са највећом готовошћу за српско издање овог његовог изврсног дела. Осим слика доћи ће на крају велика народносна мапа у пет листа штампана са 15 боја у размери 1.300.000 Пошто је дело замашно то ради олакшице читалачког света решио сам се, да га издајем у свескама од по шест штампаних табака и свака свеска биће украшена са по неколико слика. Цело дело изаћи ће у десет свезака. редом једна за другом, и свака свеска коштаће један динар, за Србију, а за Аустро-Угарску са пошгарином 55 новчића.

Претплата се прима по свескама, али у интересу самих претплатника било би кад би се јавили одмах за више свезака.

Претплата се шаље у плаћеном писму или са поштанском упутницом књижари Велимира Валожића у Београду.

Прва друга и трећа свеска изаћи ће о Митрову-дну а после редовно у размаку од 3 до 4 недеље.

Буде ли одзив, као што по важности дела имам право очекивати, издавање ићиће још брже.

Имена претплатника штампаћу на крају и то само оних, који цело дело буду узели.

Скупљачима десета књига на дар.

Списак претплатника са новцима, молим да се најдаље до 15-ог октобра тек. год. пошље поменутој књижари Велимира Валожића.

20 септембра 1889 године, *Београд.*

Милан Касумовић.

ИСПРАВАК.

У песми „Пламен се гаси“ што је изишла у прошлом броју нашег листа на првом месту стоји у другом одељењу други ред на крају „шласи“, а треба „гласи“, што се овим исправља.

НАПОМЕНА.

Умољавамо врло лепо све наше скупљаче и претплатнике, који нам и у колико нам још нису послали претплату за ову годину, да нам ју пошљу што пре, јер и ми имамо дужности, које морамо да подмирујемо, а ево је и година на измаку.

Уредништво.

САДРЖАЈ: 1. Наричање за матером. Од Ив. М. Поповића. — 2. Краљица Наталија. — 3. Сlike о васпитању. Написао др. Е. Хауфе, превео Ј. Кнежевић. — 4. Буквице за мужа и жену. — 5. Рефлексије. — 6. Наше дневне погрешке противу здравља. — 7. Искре и одсеви. Од Љубомира Лотића. — 8. Изреке и дела немачких крунисаних глава о умерености. — 9. Историја краставаца. — 10. Белешке: а) Из просвете. б) За домаћине. в) Зарад здравља. г) Разно. — д) Читуља. — е) Нове књиге. — ж) Позив на претплату. — з) Исправак. — и) Напомена.

Власник: Добротворна Задруга Српкиња Новосашкина. — **Издаје и уређује:** Аркадија Варађанин.